SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNTA

ASIA: Perhehoitoliiton asiantuntijalausunto liittyen kuulemiseen 24.10.2019

TEEMA: Omaishoidon, kotihoidon ja perhepalvelujen kehittäminen

Perhehoitoliitto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

1. Toimeksiantosopimussuhteisen perhehoidon laadun edellytysten turvaaminen

SOTEUUDISTUS

Hallitusohjelmaan sisältyvä suunnitelma sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä maakuntamallilla tukisi perhehoidon laadun edellytysten ja erityisosaamisen turvaamista. Perhehoidon osaamisen ja voimavarojen keskittäminen varmistaisi yhdenvertaisen perhehoidon järjestämisen julkisena palveluntuotantona. Palvelujen tuottamisessa tulisi tehdä yhteistyötä yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa.

Perhehoidon alueellinen järjestäminen tukee rekrytoinnin onnistumista, tuen järjestämisen laatua ja riittävän määrän toteutumista. Perhehoidon alueellinen järjestäminen on myös kustannustehokasta ja turvaa paremmin lapsen, nuoren ja aikuisen tarpeisiin vastaavan perhehoidon saannin. Alueellinen perhehoidon järjestäminen tukee suunnitelmallisen valvonnan toteutumista.

Perhehoidon saatavuuden turvaaminen ja määrän lisääminen tukisi tavoitetta kuntien / alueiden talouden tasapainottamisesta, koska perhehoito on kodin ulkopuolisista hoivan, huolenpidon, kasvatuksen ja tuen muodoista edullisin muihin lähinnä verrattavissa oleviin hoitomuotoihin nähden. Henkilöstökustannusten lisäksi merkittävä selittävä tekijä on kunnalle muodostuvien investointikustannusten puuttuminen. Lisäksi lapsen, nuoren ja aikuisen kotona järjestettävä perhehoito voi tarjota ratkaisun hoivan ja huolenpidon tarpeisiin tilanteissa, joissa muut vaihtoehdot eivät vastaa tarpeita / ovat huomattavasti kalliimpia.

2. Perhehoitajan toimintaedellytysten turvaaminen

TYÖLLISTYMINEN JA SOSIAALITURVA

Perhehoitajuus voi olla yksi tapa työllistyä. Nykyisessä järjestelmässä perhehoitajat ovat usein väliinputoajia heikon sosiaaliturvansa vuoksi. Sosiaaliturvan puute korostuu esimerkiksi tilanteissa, joissa

lapsen, nuoren ja aikuisen perhehoitosijoitus päättyy ennakoimattomasti tai ikäihmisten perhehoitojakso peruuntuu ikäihmisen voinnista johtuen.

Perhehoitoliitto toivoo, että valtion taloudellinen tutkimuskeskus sisällyttää tutkimukseensa myös toimeksiantosuhteisen perhehoitajan sosiaaliturvan aukkokohtia ja esittää toimenpiteitä niiden paikkaamiseksi.

Sosiaaliturvan parantaminen tekisi perhehoitajan tehtävään ryhtymisen turvallisemmaksi ja turvaisi toimeentulon. Perhehoitajan tehtävään kannustava sosiaaliturva lisäisi arviomme mukaan perhehoidon määrää ja sitä kautta tukisi valtion tavoitetta kustannusten kasvun hillinnästä, kun raskaampia ja samalla kalliimpia hoitomuotoja ei käytetä tarkoituksetta.

3. Lasten, nuorten ja aikuisten perhehoidon erityiskysymyksiä

LASTENSUOJELUN PERHEHOITO

Sijoitetut lapset ovat heikoimmassa osassa ja erityisen suojelun piirissä olevia yhteiskunnan jäseniä. Talousarviossa on varattu rahaa vuodesta 2022 alkaen lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden henkilöstömitoituksen varmistamiseksi ensin 35 lapseen sosiaalityöntekijää kohden ja vuonna 2024 30 lapseen sosiaalityöntekijää kohden. Nykytilanteessa lasten määrä sosiaalityöntekijää kohden vaihtelee kunnittain ja joillakin alueilla lasten määrä voi olla kaksinkertainen tavoitteeseen nähden. Rahoitusta ei ole varattu vuodelle 2021. Perhehoitoliitto on huolissaan tavoitteen toteutumisen valmistelun rahoituksesta, ottaen huomioon mm. sosiaalityöntekijöiden rekrytointivaikeudet lastensuojelun sosiaalityöhön.

Jälkihuoltoiän laajennuksen rahoitukseen on talousarviossa varattu lisärahoitus. Kysymyksenä on, onko rahoituksessa varauduttu myös mahdollisuuteen, jossa jälkihuollon piiriin tulee ne alle 25-vuotiaat nuoret, jotka ovat täyttäneet 21 vuotta ennen lastensuojelulain muutosten voimaantuloa. Kysymme myös, sisältääkö lisärahoitus hallitusohjelmassa mainittua perhehoidon sisällöllistä, poikkihallinnollista kehittämistä. Nykylainsäädäntö mahdollistaa toimeksiantosuhteisen perhehoidon käyttämisen jälkihuollon keinona. Perhehoito jälkihuoltonuoren tukena esimerkiksi osavuorokautisena nuoren kotiin saattaa olla paitsi mahdollisuus hillitä jälkihuollon kasvavia kustannuksia myös uusi inhimillinen tapa toteuttaa jälkihuoltoa nuoren olemassa olevia ihmissuhteita tukien.

Myös sijaisperhe on perhe ja perhevapaauudistuksen toivomme tuovan perhehoitajille oikeuden palkattomaan kahden vuoden hoitovapaaseen sijoituksen käynnistyessä riippumatta lapsen iästä. Turvattomissa olosuhteissa kasvaneen sijoitetun lapsen näkökulmasta hoitovapaan mahdollistama aikuisen aika on itsestään selvästi merkityksellinen. Perhehoitajalle se on mahdollisuus olla pois työelämästä säilyttäen työpaikka, johon palata hoitovapaan jälkeen.

IKÄIHMISTEN PERHEHOITO

Hallitusohjelmassa luvataan kehittää vanhuspalveluihin erilaisia tapoja tuottaa hoivapalveluja**,** kuten perhehoitoa ja muita välimuotoisia ratkaisuja. I&O kärkihanke vauhditti ikäihmisten perhehoidon kehittämistä maassamme. STM kiinnittää huomiota raportissaan (Raportteja ja muistioita 61/2018) siihen, että on tärkeää varmistaa, että perhehoidon kehittämiseen ja laajentamiseen tarkoitetut taloudelliset resurssit myös suunnataan perhehoidon hyödyksi. Perhehoitoa kehittämällä voidaan tukea kotona asumista ja korvata muita hoidon ja huolenpidon muotoja. Taloudellinen turvattomuus vai-

keuttaa perhehoitajien rekrytointia. Raportista käy myös ilmi, että perhehoidon mahdollisuus selvitettiin palveluohjauksessa vain viidenneksessä kuntia. Yhtenäisten asiakas- ja palveluohjauksen toimintamallien käyttöönotto maakunnissa tukisi perhehoidon käyttöä.

Perhehoidon käytön lisääminen tukisi tavoitetta ikäihmisten palveluiden kustannusten hillitsemisestä sekä pitkäaikaisen asumisen että lyhytaikaisen hoivan ja huolenpidon mm. omaishoidon tueksi järjestetyn perhehoidon muodossa. Omaishoidon ja kotihoidon tukeminen lyhytkestoisella/osavuorokautisella perhehoidolla tukee omaishoitajien hyvinvointia ja jaksamista tehtävässään. On arvioitavissa, että tämä myöhentää raskaampien palvelujen käytön tarvetta.

Euran kunnassa tehtyjen laskelmien perusteella pitkäkestoisen perhehoidon ja kotihoidon palveluilla tuetun kotihoidon "kriittinen piste" kustannusten näkökulmasta on noin kolme kotihoidon käyntiä / vrk. Tätä useammat kotihoidon käynnit vuorokaudessa nostivat kotihoidon suoritekustannuksen perhehoitoon verrattuna kalliimmaksi. I&O kärkihankkeen kokemusten mukaan omaishoitajien vapaan pitäminen lisääntyi heidän saadessaan läheiselleen perhehoitoa.

Alue- ja työllisyyspolitiikan näkökulmista perhehoito voi olla yhtä aikaa ratkaisu ikäihmisten hyvään hoivaan ja huolenpitoon ja samalla mahdollisuus hankkia toimeentulo mm. maaseudulla huomioon ottaen sen, että perhehoitajan tehtävästä kiinnostuneen tulee saada valmennus tehtävään ja hänellä tulee olla perhehoitajalta edellytettävät valmiudet. Talouden näkökulmasta tämä olisi hyvin järkevää, koska sillä jarrutetaan muuttoliikettä ja sen mukanaan tuomia kustannuksia.

Perhehoitoliitto esittää, että suunnitelmiin sisältyvä erillinen ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma sisältäisi suositukset/tavoitteet ikäihmisten perhehoidon määristä.

VAMMAISTEN LASTEN, NUORTEN JA AIKUISTEN PERHEHOITO

Maassamme on suuri tarve lisätä erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten lyhyt- ja pitkäkestoista perhehoitoa osana KEHAS –ohjelman tavoitteita. HB-mallin käyttö tilapäishoidon hankkimisessa kannattaa mielestämme ulottaa toimeksiantosuhteiseen perhehoitoon. Tavoitteena on myös saattaa kehitysvammaisten laitoshoidon purku loppuun. Asumisen ratkaisuina on esitetty lapsille 3-4 lapsen ryhmäkotien perustaminen sekä vahvasti tuettua perhehoitoa. Kuusikkotuntien raportti vammaisten palveluista 5/2019 tuo kuitenkin esiin perhehoitajien rekrytointiin liittyvät vaikeudet, jotka vaikeuttavat em. alueella perhehoidon lisäämistä.

Perhehoitoliitto ry on valtakunnallinen, toimeksiantosuhteisen perhehoidon asiantuntijajärjestö, joka vaikuttaa, viestii, neuvoo ja kouluttaa perhehoitoon liittyvissä asioissa tavoitteenaan se, että perhehoitajat voisivat keskittyä olennaiseen eli lasten, nuorten, vammaisten henkilöiden, ikäihmisten ja mielenterveyskuntoutujien hoitamiseen.

Perhehoitoliittoon kuuluu 21 perhehoitajien alueellista jäsenyhdistystä sekä valtakunnallinen sijaiskotinuorten yhdistys Sinut ry.